

TIETOPAKETTI

Lähisuhdeväkivallan ehkäiseminen hyvinvointialueilla

Naisjärjestöt Yhteistyössä ry

*Tietopaketti on koonnut Hilma-verkoston opiskelijat
Helena Kärppä ja Anna Ranta syksyllä 2024.*

Saate

Tämä tiivis tietopaketti naisiin kohdistuvasta väkivallasta on suunnattu hyvinvointialueiden toimijoille ja päättäjille. Tavoitteena on tukea naisiin kohdistuvan väkivallan ja lähisuhdeväkivallan torjuntaa.

Tietopaketissa kuvaamme ensiksi, miten eri tavoin naiset kohtaavat väkivaltaa elämänsä aikana, ja miksi tähän on tärkeää puuttua juuri nyt. Käymme lyhyesti läpi hyvinvointialueita koskevia velvoitteita ja esitämme listauksen, joka ohjaa arvioimaan oman alueen tilannetta lähisuhdeväkivaltaa koskevien palveluiden ja koordinaation edistämiseksi. Lopuksi olemme koonneet tietoa järjestökentän toiminnasta ja nostaneet esiin eri alueiden valmiita toimintamalleja väkivallan ehkäisytyöhön. Toivomme näin edistävämme eri toimijoiden välistä yhteistyötä, joka auttaa lisäämään konkreettisia toimia ja vahvistamaan yhteisen työmme vaikuttavuutta.

Tietopakettin sisältö

Naisiin kohdistuvasta väkivallasta

**Hyvinvointialueiden vastuut ja
velvoitteet**

**Tavoitteet naisiin kohdistuvan
väkivallan torjumiseksi**

Tavoitteista käytäntöön

Järjestöjen tekemä työ

**Ajankohtaisia hankkeita ja
tutkimuksia**

Väkivallan muotoja

Naisiin kohdistuvasta väkivallasta

Naisiin kohdistuvasta väkivallasta

Suomi on EU:n toiseksi väkivaltaisimman maan naisille. Väkivaltaa ilmenee monissa, usein päällekkäisissä muodoissa (ks. liite) ja erilaisissa ympäristöissä kuten julkisissa tiloissa, kodeissa ja työpaikoilla. Esimerkiksi lähisuhdeväkivaltaa tapahtuu perheissä sekä pari- ja seurustelusuhteissa.

***Viranomaisten
tietoon tulleissa
tapauksissa
aviopuolison tekemän
parisuhdeväkivallan
uhrien määrä kasvoi
10,7 % vuodesta 2022.
(Tilastokeskus, 2024)***

Naisiin kohdistuvasta väkivallasta

Väkivallan kohteeksi joutumiseen vaikuttavat monet risteävät tekijät kuten ikä, vähemmistöön kuuluminen sekä kulttuurinen tai uskonnollinen tausta. Tämän vuoksi väkivallan tunnistaminen kaikessa sen laajuudessaan voi olla haastavaa. Onkin erittäin tärkeää ymmärtää väkivaltaa kokevien naisten erityistarpeita. Avun tarjoamisen esteenä ei tulisi olla esimerkiksi kielimuuri tai pelko siitä, että kysymykset koetaan loukkaavina.

16–74-vuotiaista suomalaisista parisuhdeväkivaltaa oli kokenut 44 % ja lapsuusajan lähisuhdeväkivaltaa 65 %. (Valtioneuvosto, 2022)

Naisiin kohdistuvasta väkivallasta

Ilmiönä väkivalta on sukupuolittunut, ja sen seuraukset vakavia. Yksilöiden hyvinvoinnin lisäksi väkivallan seuraukset heijastuvat koko yhteiskuntaamme. THL:n mukaan lähisuhdeväkivallan ehkäisyn rakenteet ja koordinaatio, sekä palveluiden saatavuus vaihtelevat edelleen huomattavasti hyvinvointialueittain.

Parisuhdeväkivallan aiheuttamat suorat terveydenhuollon lisäkustannukset ovat 150 miljoonaa euroa vuodessa. (Valtioneuvosto, 2022)

Hyvinvointialueiden vastuut ja velvoitteet

Hyvinvointialueiden vastuut ja velvoitteet

Poikkihallinnollisuuden on todettu olevan tehokkain tapa puuttua lähisuhdeväkivaltaan. Suomessa järjestöt ja kunnat ovat tehneet pitkäjänteistä työtä naisiin kohdistuvan väkivallan torjumiseksi. Uusien hyvinvointialueiden myötä on tärkeää varmistaa, että niiden toiminta noudattaa kansainvälisistä ihmisoikeussopimuksia ja Suomen perustuslain mukaisia velvoitteita sekä EU:n naisiin kohdistuvan väkivallan vastaista direktiiviä.

Suomi on sitoutunut Istanbulin sopimukseen, jonka tavoitteena on mm. ehkäistä ja poistaa naisiin kohdistuvaa ja perheissä tapahtuvaa väkivaltaa, sekä suojella ja tukea väkivallan uhreja. (53/2015)

Hyvinvointialueiden vastuut ja velvoitteet

Hyvinvointialueet vastaavat omalla toimialallaan lähisuhdeväkivallan suunnitelmallisesta ehkäisemisestä sekä aktiivisesta hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistämisestä. Perustuslain mukaan julkisen vallan on turvattava perusoikeuksien toteutuminen, joihin mm. koskemattomuus kuuluu. Lisäksi sosiaalihuoltolaki velvoittaa järjestämään sosiaalipalveluja lähisuhde- ja perheväkivallasta aiheutuvaan tuen tarpeeseen.

***Naisista 48 % ja miehistä 39 % on kokenut parisuhdeväkivaltaa.
(Valtioneuvosto, 2022)***

Hyvinvointialueiden vastuut ja velvoitteet

Osana palveluiden tarjoamista lainsäädäntö velvoittaa niiden järjestäjiä ja tuottajia myös edistämään palveluiden käyttäjien osallistumista palveluiden kehittämiseen. Asiakkaiden osallistamisen lisäksi hyvinvointialueilla tulisi pohtia sitä, miten niissä osaltaan toimitaan esimerkkinä: naisenenemmistöisellä hoitoalalla väkivallan uhka on arkipäiväistynyt, ja työnantajana hyvinvointialueille kuuluu velvollisuus myös henkilöstön turvallisuudesta.

***Alle 35-
vuotiaista sote-
ammattilaisista
väkivaltaa tai
sen uhkaa oli
kokenut 84%
(Tehy, 2021).***

Tavoitteet väkivallan torjumiseksi

Tavoitteet naisiin kohdistuvan väkivallan torjumiseksi

- Alueellinen yhdenvertaisuus toteutuu väkivaltatyön palveluissa kansallisesti.
- Alueelliset erityispiirteet huomioidaan palveluita järjestettäessä.
- Hyvinvointialueilla tunnistetaan riskiryhmät kuten tytöt ja nuoret naiset, vammaiset naiset, sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöt ja huonosti suomea puhuvat naiset ja heidän palvelun tarpeensa.

Tavoitteet naisiin kohdistuvan väkivallan torjumiseksi

- Hyvinvointialueen ammattilaiset voivat tehdä työtään ilman väkivallan uhkaa.
- Palvelupolut ovat selkeitä, esteettömiä ja saavutettavia.
- Palvelun käyttäjät osallistuvat palveluiden kehittämiseen.
- Palveluita kehitetään monialaisesti.
- Järjestöjen rooli erityispalveluiden tuottajana tunnustetaan ja turvataan.

Tavoitteista käytäntöön

Rakenteet ja organisointi

- Jokaiselle hyvinvointialueelle nimetään lähisuhdeväkivallan ehkäisyn koordinaattori, joka huolehtii poikkihallinnollisen ja moniammatillisen työn yhtenäisyydestä.
- Koordinaattorin lisäksi hyvinvointialueelle nimetään poikkihallinnollinen lähisuhdeväkivallan ehkäisyn työryhmä.
- Lähisuhdeväkivallan ehkäisyyn luodaan toimintaohjelma, jonka toteutumista seurataan.
- Lähisuhdeväkivallan ehkäisyn tavoitteet kirjataan osaksi hyvinvointisuunnitelmaa ja niitä seurataan osana hyvinvointikertomusta.

Henkilöstö

- Henkilöstön osaamistarpeita kartoitetaan ja ammattilaisille tarjotaan koulutusta.
- Hoitohenkilökuntaan kohdistuvaan väkivaltaan puuttumiseen, raportointiin ja valvontaan kehitetään toimivat prosessit.
- Häirintään on työpaikoilla nollatoleranssi.
- Jokaisella hyvinvointialueella on selkeä keinovalikoima häirintään puuttumiseksi.

Asiakkaat

- Jokaisella alueella tarjotaan matalan kynnyksen palveluita lähisuhdeväkivaltaa ja muuta väkivaltaa kohtaaville tai kohdanneille naisille.
- Huomioidaan että kaikki pystyvät yhtäläisesti käyttämään sivustoja, löytämään tietoa ja ymmärtämään niiden sisällön esimerkiksi selkokiehisen tekstin avulla.
- Tietoa saatavilla olevista palveluista jaetaan monikanavaisesti niin, että se saavuttaa myös ei-digitaalisissa ympäristöissä toimivat ihmiset.
- Palveluiden käyttäjien tarpeita kartoitetaan, ja heitä osallistetaan palveluiden kehittämiseen.

**Hyviä käytäntöjä
hyvinvointialueilta**

Hyviä käytäntöjä hyvinvointialueilta

- **Satakunnan HVA:** Luotsi – lähisuhdeväkivallan tunnistaminen ja puheeksiotto: <https://innokyla.fi/fi/toimintamalli/luotsi-lahisuhdevakivallan-tunnistaminen-ja-puheeksiotto-satakunnan-hva-rrp-p4-il>
- **Kainuun HVA:** Lähisuhdeväkivaltatyön osaajaverkosto: <https://innokyla.fi/fi/toimintamalli/kainuun-lahisuhdevakivaltatyon-osaajaverkosto>
- **Etelä-Karjalan HVA:** Toimintamalli lähisuhde- ja perheväkivallan vastaiseen työhön Etelä-Karjalan alueella: <https://www.ekhva.fi/wp-content/uploads/2022/08/Toimintamalli-lahisuhdevakivallan-vastaiseen-tyohon.pdf>

Hyviä käytäntöjä hyvinvointialueilta

- **Etelä-Pohjanmaan HVA:** Väkivallasta turvallisuuteen - lähisuhdeväkivallan ehkäisyn toimintamalli:
<https://innokyla.fi/fi/toimintamalli/vakivallasta-turvallisuuteen-lahisuhdevakivallan-ehkaisyn-toimintamalli-etela>
- **Vantaan ja Keravan HVA:** Väkivallaton VAKE - Lähisuhdeväkivallan ehkäisy osana Perhekeskustoimintamallin kehittämistä:
<https://innokyla.fi/fi/toimintamalli/vakivallaton-vake-lahisuhdevakivallan-ehkaisy-osana-perhekeskustoimintamallin>
- **Pohjois-Pohjanmaan HVA:** Lähisuhdeväkivallan ehkäisyn suunnitelma 2024-2025 https://pohde.fi/wp-content/uploads/2024/10/Hyvinvointisuunnitelma_Liite-7_Lahisuhdevakivallan-ehkaisyn-suunnitelma.pdf

Järjestöjen tekemä työ

Esimerkkejä järjestöjen tekemästä työstä

- **Didar:** Työskentelee ihmisten ja yhteisöjen kanssa, jotka voivat kohdata kunniaan liittyviä haitallisia perinteitä,
<https://www.didar.fi/>
- **Global Clinic:** Paperittomille vapaaehtoisvoimin järjestetty moniammatillinen apu ei-akuutteihin terveysongelmiin,
<https://globalclinic.fi/>
- **Maria Akatemia:** Ehkäisevää väkivaltatyötä naisille ja tytöille,
<https://www.mariaakatemia.fi/toiminta/ehkaiseva-vakivaltatyo/>
- **Miessakit ry / Lyömätön linja:** Apua väkivaltaa läheisiään kohtaan käyttäneille miehille,
<https://www.miessakit.fi/toimintamuodot/lyomaton-linja/>

Esimerkkejä järjestöjen tekemästä työstä

- **Monika-Naiset ry:** Apua väkivaltaa kokeneille maahanmuuttajataustaisille naisille ja lapsille, <https://monikanaiset.fi/yhteystiedot/>
- **Naisten Linja:** Kaikenikäisille väkivaltaa kokeneille tai väkivallasta huolestuneille naisille ja tytöille, <https://naistenlinja.fi/>
- **Nollalinja:** Ilmainen auttava puhelin ja chat, <https://nollalinja.fi/>
- **Nuorten Exit:** Tukea nuorille seksuaaliväkivallan ja häirinnän tilanteissa ja tietoa seksuaalisesta itsemääräämisoikeudesta, <https://nuortenexit.fi/>
- **Perheväkivaltaklinikka:** Akuuttiin perheväkivaltaongelmaan erikoistunut matalan kynnyksen palvelu, <https://www.perhevakivalta.fi/>

Esimerkkejä järjestöjen tekemästä työstä

- **Pro-tukipiste ry:** Auttaa seksuaalisen hyväksikäytön kohteeksi joutuneita ihmiskaupan uhreja ja antaa neuvontaa ihmiskauppaan liittyvissä asioissa, <https://pro-tukipiste.fi/yhteystiedot/>
- **Raiskauskriisikeskus Tukinainen:** Tukea, apua ja neuvontaa seksuaalirikosten uhreille, heidän läheisilleen ja uhrien parissa työskenteleville, <https://tukinainen.fi/>
- **Rikosuhripäivystys:** Tukipalveluita rikoksen uhrille, hänen läheisilleen ja rikosasian todistajille, <https://www.riku.fi/>
- **Sopu:** Auttaa kunniaan liittyvissä kriiseissä ja konfliktitilanteissa, <https://soputila.fi/>

Esimerkkejä järjestöjen tekemästä työstä

- **Suomen evankelis-luterilaisen kirkon diakoniatyö:**
<https://evl.fi/plus/seurakuntaelama/diakonia/>
- **Suvanto ry:** Apua ikäihmisiin kohdistuvan väkivallan kaikille osapuolille, <https://www.suvantory.fi/>
- **Turvakotien yhteystiedot:**
<https://nollalinja.fi/turvakoti/turvakotien-yhteystiedot/>
- **Tukikeskus Varjo:** Eron jälkeisen väkivallan ja vainon tukikeskus, <https://varjosta.fi/tukikeskus-varjo/>

Ajankohtaisia hankkeita ja tutkimusta

Ajankohtaisia hankkeita ja tutkimuksia

- Amnestyn seurantatutkimus (2021): Naisiin kohdistuva väkivalta ja ihmisoikeusvelvoitteiden toteutuminen kunnissa
<https://www.amnesty.fi/uploads/2021/05/amnestyn-seurantatutkimus-2021.pdf>
- Ensi- ja turvakotien liiton hankkeissa kehitetään arjen auttamistyötä vastaamaan asiakkaiden ja yhteiskunnan tarpeisiin: https://ensijaturvakotienliitto.fi/tietoa-liitosta/hankkeet/#vakivallattomuuden_tukijat
- Naisjärjestöt yhteistyössä NYTKIS ry kyselytutkimus miesten asenteista naisiin kohdistuvaan väkivaltaan kohtaan (2024): <https://nytkis.org/vakivaltatutkimus-artikkeli-2024/>

Ajankohtaisia hankkeita ja tutkimuksia

- Taloudellinen väkivalta tutuksi -hankkeessa (2021 - 2024) kehitetään uudenlaisia, moniammatillisia auttamismalleja taloudellisen väkivallan kokijoille: <https://taloudellinenvakivalta.fi/>
- THL:llä on käynnissä useita lähisuhdeväkivaltaan liittyviä tutkimus- ja kehittämishankkeita: <https://thl.fi/tutkimus-ja-kehittaminen/tutkimukset-ja-hankkeet/tutkimukset-ja-hankkeet-aiheittain/vakivalta-tutkimukset-ja-hankkeet>
- Transfeminiinit ry: Valtakunnallisen EU-rahoitteisen QueerDefence! -tutkimushankkeen fokuksena on vihapuhe osana lesboihin transnaisiin, ei-binääreihin, intersukupuolisiin ja queerehin kohdistuvaa sukupuolittunutta väkivaltaa. <https://www.transfeminiinit.fi/>
- Ulkokehän Miehet, Miessakit ry: Tukea ja keskusteluapua ulkopuolisuutta ja osattomuutta kokeville nuorille aikuisille miehille. Tulossa myös koulutusta sote-alan toimijoille. <https://miessakit.fi/toimintamuodot/ulkokehan-miehet/>
- Uskalla olla, uskalla puhua - vammaisen nainen ja väkivalta (2013), toim. Minna Piispa / THL https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/110395/THL_OPA2013_028_verkko.pdf?sequence=1&isAllowed=y
-

Ajankohtaisia hankkeita ja tutkimuksia

- Ulkokehän Miehet, Miessakit ry: Tukea ja keskusteluapua ulkopuolisuutta ja osattomuutta kokeville nuorille aikuisille miehille. Tulossa myös koulutusta sote-alan toimijoille.
<https://miessakit.fi/toimintamuodot/ulkokehan-miehet/>
- Uskalla olla, uskalla puhua - vammaisen nainen ja väkivalta (2013), toim. Minna Piispa / THL
https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/110395/THL_OP_A2013_028_verkko.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Väkivallan muotoja

Väkivallan muotoja

Väkivallan muotoja ovat muun muassa:

- HENKINEN VÄKIVALTA: mm. nimitteleminen, nöyryyttäminen, alistaminen, vähättely, huutaminen, raivoaminen, sanaton piinaaminen, mustasukkaisuus, kontrollointi, tappouhkauksilla ja itsemurhalla uhkailu
- DIGITAALINEN VÄKIVALTA: mm. intiimien kuvien tai videoiden julkaiseminen ja jakaminen, some-tilien tarkkailu
- FYYSINEN VÄKIVALTA: mm. läpsiminen, lyöminen, tukistaminen, raapiminen, pureminen, sylkeminen, töniminen, potkiminen, liikkumisen estäminen, unen riistäminen
- TALOUDELLINEN VÄKIVALTA: mm. toisen rahojen ja omaisuuden luvaton sekä holtiton käyttö, toisen rahankäytön kontrollointi ja estäminen, velanotto toisen nimiin

Väkivallan muotoja

Väkivallan muotoja ovat muun muassa:

- IHMISKAUPPA: mm. seksuaalinen hyväksikäyttö, prostituutio, pakkoavioliitto
- SEKSUAALINEN VÄKIVALTA: mm. ahdistelu, koskettelu, seksuaalisiin tekoihin pakottaminen, seksuaalisella väkivallalla uhkailu, raiskaus, raiskauksen yritys, seksin kuvaaminen tai kuvien julkaiseminen luvatta
- KALTOINKOHTELU TAI LAIMINLYÖNTI: mm. vanhuksen tai vammaisen henkilön jättäminen vaille hoitoa, apua tai huolenpitoa tilanteissa, joissa hän on niistä riippuvainen
- VAINO: toistuvat puhelut, viestit, kirjeet, sähköpostit, seuraaminen, tarkkailu, lähestymisyritykset, pelottelu

Väkivallan muotoja

Väkivallan muotoja ovat muun muassa:

- KUNNIAAN LIITTYVÄ VÄKIVALTA: yhteisöllistä väkivaltaa, jossa perhe, suku tai muu yhteisö kontrolloi yksilöä väkivaltaisesti normien vastaisesta käytöksestä. Ilmenee usein sukupuolistuneena lähisuhdeväkivallan muotona.
- LASTEN KÄYTTÖ VÄKIVALLAN VÄLINEENÄ: mm. kontrollointi lasten kautta
- HENGELLINEN JA KULTTUURINEN VÄKIVALTA: mm. uskonnolliseen vakaumukseen pakottaminen, uskonnon harjoittamisen kieltäminen tai väkivallan käyttö uskontoon tai kulttuuriin viittaamalla

Väkivallan muotoja

Väkivallan muotoja ovat muun muassa:

- KEMIALLINEN VÄKIVALTA: toisen ihmisen vahingoittaminen lääkkeillä, päihteillä, kemikaaleilla tai liuottimilla
- TYTTÖJEN SUKUELINTEN SILPOMINEN: ei-hoidollisista syistä tehtäviä toimenpiteitä, joihin liittyy ulkoisten sukuelinten osittainen tai täydellinen poistaminen tai niiden vahingoittaminen jollain muulla tavalla.
- VÄKIVALLAN UHKA, VÄKIVALLALLE ALTISTUMINEN: mm. väkivallan näkeminen tai kuuleminen, väkivallan pelossa eläminen tai väkivallan seurauksien kokeminen.

Lähteet

Lähteet

- Amnestyn kunta- ja aluevaalitavoitteet, joissa naisiin kohdistuva väkivalta on yhtenä teemana (sivu 7)
<https://www.amnesty.fi/uploads/2024/05/amnestyn-kunta-ja-aluevaalisuosituks-2025.pdf>
- Etelä-Karjalan hyvinvointialue. Toimintamalli lähisuhde- ja perheväkivallan vastaiseen työhön Etelä-Karjalan alueella. 3.11.2021.
- European Union Agency For Fundamental Rights (2014). Violence against women: an EU-wide survey Main results DIGNITY Violence against.
- Tehy (2021). Selvitys väkivallasta sote-alalla.
https://www.tehy.fi/system/files/mfiles/muu_dokumentti/tehyn_kysely_vakivallasta_sote-alalla_2021_paatulokset_id_17211.pdf
- THL. Lähisuhdeväkivalta <https://thl.fi/aiheet/vakivalta/vakivallan-muodot/lahisuhdevakivalta>

Lähteet

- THL (2022). Ohjeet kunnille ja hyvinvointialueille lähisuhdeväkivallan ehkäisyyn koordinaattiorakenteiden ja lähisuhdeväkivallan vastaisen toiminnan järjestämiseksi
https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/144538/OHJ2022_010_09062022.pdf
- THL. Turvakotipalvelujen kansalliset laatusuosituksat. 5/2019.
- Tilastokeskus 10.6.2024. Viranomaisten tietoon tullut pari- ja lähisuhdeväkivalta kasvoi 5 % viime vuonna.
<https://stat.fi/julkaisu/cln32gnj49hev0cutpmcsm4ko?gsid=3fdd619f-b03b-4ad4-9bdf-98a1b07d7588>
- Valtioneuvoston kanslia 22.08.2022. Lähisuhdeväkivallasta aiheutuva palveluiden käyttö ja kustannukset : Terveys-, sosiaali- ja oikeuspalveluissa
<https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/164292>

**Naisten oikeudet ovat
ihmisoikeuksia.**

